

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШЕСТИКЛАСНИКІВ

Тетяна Коршевніук

Інститут педагогіки НАПН України (Київ)

Суттєві переваги і значний потенціал компетентнісного підходу в середній освіті щодо накопичення учнями досвіду діяльності в конкретних ситуаціях, самостійного розв'язування пізнавальних, соціально-етичних проблем, задач життєвого самовизначення, вибору стилю і способу життя зумовили значну увагу до нього педагогічної спільноти. Водночас у вітчизняній методиці навчання біології відсутня єдина концепція компетентнісно орієнтованого навчання, не створено навчально-методичного інструментарію, що забезпечує формування та оцінювання предметної біологічної компетентності.

У процесі проектування методики компетентнісно орієнтованого навчання біології учнів шостих класів спирались на результати аналізу психолого-педагогічної літератури і досвіду вчителів, а також з урахуванням компонентів цього педагогічного феномену, обґрунтованих вітчизняними вченими [2]. Це дозволило визначити умови формування предметної біологічної компетентності учнів з урахуванням специфіки змісту навчального матеріалу курсу біології в 6 класі, зокрема його насиченості питаннями морфології, анатомії, фізіології, систематики, екології та еволюції рослин, грибів, характеристикою одноклітинних твариноподібних організмів і бактерій.

Умови формування предметної біологічної компетентності поділяємо на внутрішні (вікові особливості дитини, її соціальний досвід і ціннісні орієнтації, цілі й мотиви навчання, які забезпечують усвідомлену діяльність, орієнтовану на формування компетентності) і зовнішні, що забезпечують реалізацію методики компетентнісно орієнтованого навчання біології.

Зовнішні включають методи, форми і відповідне ресурсне забезпечення (навчально-методичний інструментарій і матеріально-технічну базу навчання біології). На особливу увагу заслуговує професійний рівень педагогічних кадрів, а також соціокультурні умови навчання, що стосуються цінностей і традицій навчального закладу.

Дуальним характером наділені інформаційні умови, які характеризують залежність сприймання змісту освіти шестикласниками від педагогічного впливу вчителя. При реалізації цих умов необхідно враховувати відповідність елементів змісту обґрунтованим компонентам предметної біологічної компетентності (знаннєвому, діяльнісному, ціннісному), рівень підготовленості учнів до засвоєння складників змісту і формування відповідних компонентів компетентності, оптимальність визначених прийомів передачі навчального матеріалу учням.

До зовнішніх умов належать усі засоби навчання (дидактичні, навчально-методичні, технічні), які сприяють формуванню предметної біологічної компетентності. Дидактичні засоби містять інформацію, що сприяє опануванню знань й умінь і включають рельєфні таблиці, гербарії, колекції, схеми, мікропрепарати, природні об'єкти, відеофрагменти, моделі, підручники, довідкову і науково-пізнавальну літературу.

Навчально-методичні засоби допомагають школярам оволодіти різними видами діяльності і включають інформацію про послідовність і виконання необхідних дій. До них належать алгоритми дій, орієнтовані на оволодіння навчально-пізнавальними ф навчально-практичними уміннями, загальні алгоритмічні приписи, інструкції до виконання практичних і лабораторних робіт, лабораторних досліджень, навчальні завдання і вправи для самостійного виконання шестикласниками.

У передачі навчальної інформації також допомагають технічні засоби, зокрема обладнання і лабораторні прилади, засоби програмного навчання. Проілюструємо комплект підібраних засобів до вивчення особливостей

анатомо-морфологічної будови рослин. Дидактичні засоби: природні об'єкти (кімнатні рослини), вологі препарати, гербарії, колекції, підручник біології для 6 класу, додаткова література. Навчально-методичні засоби включають інструкції та алгоритмічні приписи для проведення спостережень і дослідів, передбачених навчальною програмою [1], щоденники спостережень, навчальні завдання. Технічними засобами є мікроскоп, лупа, вимірювальні і препарувальні прилади, планшет чи комп'ютер.

Специфіка методики компетентісно орієнтованого навчання біології учнів полягає у тому, що цілеспрямований педагогічний вплив повинен базуватися на взаємопроникненні і взаємозбагаченні зовнішніх і внутрішніх умов формування предметної біологічної компетентності. Такий підхід дозволяє синхронізувати складники зазначеної компетентності у цілісне особистісне надбання школярів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Біологія 6-9. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>.

2. Величко Л. Календарно-тематичне планування з біології і хімії на основі компетентісного підходу / Л. Величко, Н. Буринська, Н. Матяш, Т. Коршевнюк, Т. Вороненко, О. Козленко. // Біологія і хімія в рідній школі. – 2016. – № 4. – С. 2-5.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Коршевнюк Тетяна Валеріївна - кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Коло наукових інтересів: формування та реалізація змісту шкільної біологічної освіти.